

Over de taal van Zwartsluis, het Sluzigers

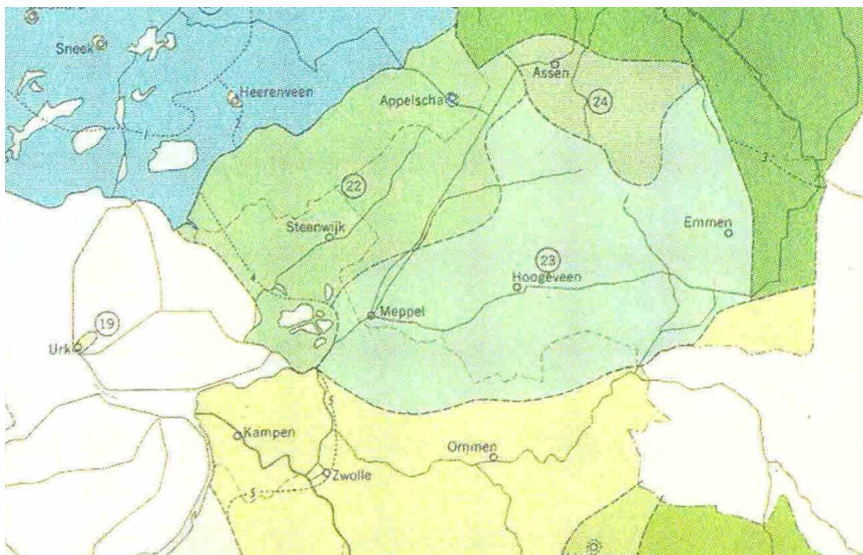
De taal van Zwartsluis: Sallands? Stellingwerfs? Zuiddrents?

Hieronder is een klein gedeelte van de streektaalkaart te zien die Jo Daan in 1968 tekende voor de *Atlas van Nederland*. Het groene gebied (22) is het gebied waar Stellingwerfs gesproken wordt, in gebied 23 (ook groen) Zuiddrents.

Let wel: het Stellingwerfse gebied omvat niet alleen de Friese Stellingwerven maar loopt door in Noordwest-Overijssel tot aan het Meppelerdiep; het Zuiddrents is ook grensoverschrijdend: ook het Staphorsts hoort erbij.

In Kampen, Zwolle en Ommen wordt een variant van het Nedersaksisch gesproken die Daan Gelders-Overijssels noemde, en waarvoor we in Overijssel we meestal de term Sallands gebruiken.

Maar waar hoort Zwartsluis bij? Het ligt precies op het punt waar het Stellingwerfse, het Zuiddrentse en het Sallandse gebied elkaar raken! We zullen hierna zien, dat het Sluzigers in ieder geval niet tot het Stellingwerfstalige gebied behoort.

De taal van Zwartsluis wijkt af van het Stellingwerfs dat in het Land van Vollenhove wordt gesproken: hier *klaetert et waeter niet tegen de glaezen*, zoals in Giethoorn, maar *klatert et water tegen de glazen*. De *aa* in *klatert*, *water*, *glazen* is geen *èè*-klank, zoals in Giethoorn, maar een duidelijke *aa*. De *èè*-klank in deze woorden is stereotiep voor het Stellingwerfs; daar hoort het Sluzigers dus niet bij!

Het verschil tussen het Zuiddrents (gebied 23) en het Gelders-Overijssels of voor deze regio liever gezegd: het Sallands, zit hem in de manier waarop de verkleinwoorden gemaakt worden, nl. met of zonder klinkerwisseling.

In het Zuiddrents is geen sprake van klinkerwisseling in de verkleinwoorden, maar in Salland wel:

Sallands

Zuiddrents

Nederlands

hond – huntien

hond - hontien

hond – hondje

kop – köppien

kop - koppien

kop – kopje

zak – zäkkien

zak – zakkien

zak – zakje

En hoe zit het in Zwartsluis?

Het *Woordenboek van Overijssel* geeft voor Zwartsluis onder meer de volgende verkleinwoorden:

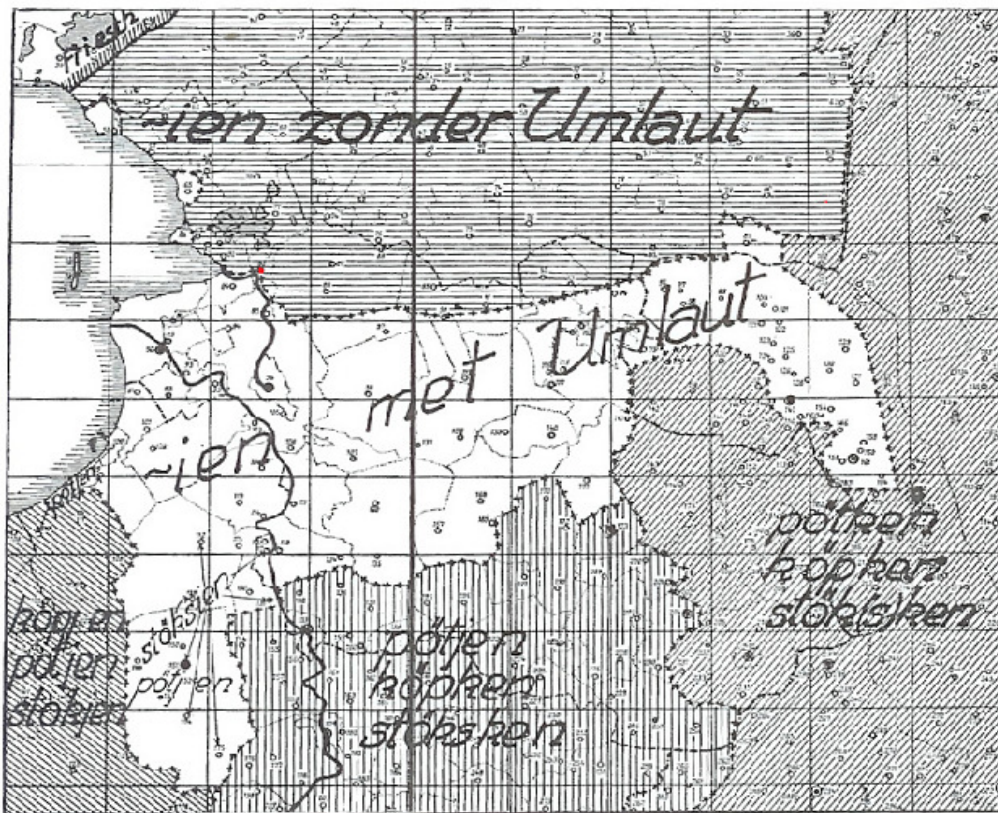
hoffien (= hofje)   bij *hof*

trappien (= trapje)   bij *trappe*

bakkien (= bakje)   bij *bak*

In Salland zouden deze verkleinwoorden zijn: *höffien*, *träppien*, *bäkkien*, met een stamklinker die meer voor in de mond wordt gearticuleerd.

Volgens de dialectindeling van Jo Daan hoort het Sluzigers dus niet bij het Sallands of Gelders-Overijssels, maar bij het Zuiddrents, net zoals het dialect van Staphorst.

“De verkleinwoorden”. Uit: Kloeke, G.G., ‘De taal van Overijssel.’ In: Engelen van der Veen, G.A.J. van, G.J. ter Kuile en R. Schuling (red.), *Overijssel*. Deventer, 1931, p. 825.

G.G. Kloeke tekende in 1926 al bovenstaand kaartje van de verkleinwoorduitgangen. Zwartsluis (rode stip) ligt daarop net buiten het gebied waar de verkleinwoorden met umlaut ofwel klinkerwisseling worden gemaakt. Die situatie is dus nog steeds hetzelfde.

Uit de woordenschat van het Sluzigers

Wat denkt u dat de volgende woorden en zinnestjes betekenen:
(de oplossing vindt u aan het eind, na *Verder lezen/studeren*)

1. 't Zit gien boer in 't venster.
2. As d'enten stille binnen, krie-j kolde.
3. Vrogger gingen ze in Wannepervene mit 't gevaar naor 't laand.
4. I'j adde een peinse mit wark.
5. 't Zol weer wezen.

Verder lezen/studeren

In de periode 1996-1997 legde de heer A. Tulp een grote woordverzameling aan van het Sluzigers. Hij zette die op floppies en maakte er ook prints van, die hij in kleine kring verspreidde; bij de IJsselacademie worden de lijsten in digitale versie en op papier bewaard. In de inleiding van het boekje *Dorpsgenoten* van Klaas Würsten (Kampen 1990) wordt kort op deze taal ingegaan. De anekdotische verhalen van Klaas Würsten zijn het lezen nog steeds waard; later schreef hij columns in de Stentor en gaf hij nog enkele bundels uit, deels in het Nederlands.

Prof. dr. H. Entjes maakte voor de *Dialektatlas van Zuid-Drente en Noord-Overijssel* (Antwerpen 1982) opnamen in Zwartsluis. De antwoorden op zijn vragen zijn in deze uitgave overigens in fonetisch schrift weergegeven.

Behalve Klaas Würsten schreef ook Henri Klomp in het Sluzigers: van zijn hand verscheen postuum *Mit valen en opstaon. Mien jongesjaoren in De Sluus*. (Kampen 2007).

De taal van Zwartsluis komt ook aan de orde in:

Kloeke, G.G., 'De taal van Overijssel.' In: Engelen van der Veen, G.A.J. van, G.J. ter Kuile en R. Schuiling (red.), *Overijssel*. Deventer 1931, p. 820-851.

Sassen, A. *Het Drents van Ruinen*. Assen 1953.

Oplossingen:

1. Niemand heeft er last van.
2. Als de eenden stil zijn, wordt het koud.
3. Vroeger gingen ze in Wanneperveen met de punter naar het land.
4. Hij had een heleboel werk.
5. Het zou weer plaatsvinden/ gaan gebeuren.